

Danilo Breščak

VINKO PADERŠIČ – BATREJA

Teško je opisati lik Vinka Paderšiča – Batreje, slavista in narodnega heroja, aktivista OF in partizana, nekomu, ki ni okusil grozot vojne, nemirnega predvojnega obdobja in revolucionarnega vrenja. Vinko Paderšič je vse te grenkobe, kot mnogo drugih, okušal v obilni meri. Toda kljub temu je bil prežet s prepričanjem in vero o boljših, svobodnih dneh, ki so čakali slovenski narod. Za ta ideal je junaško žrtvoval največ, kar je mogel, svoje življenje.

Rodil se je 18. aprila 1916 v Trziču pri Trstu očetu, finančnemu uradniku po rodu iz Gradišča pri Šentjerneju, in materi, po rodu iz Mokronoga. Leta 1918 se je Paderšičeva

Narodni heroj Vinko Paderšič – Batreja

družina vrnila na Dolenjsko. Sprva so se naselili v Gotni vasi, nato pa so se preselili na podedovano kmetijo v Gorenji Suhadol. Vinko se je šolal v Novem mestu, v Ljubljani pa je tik pred začetkom vojne spomladi 1941 končal študij slavistike.

Med študijem je sodeloval v klubu krščanskih socialistov Zarja. Ob okupaciji so krščanski socialisti začeli sodelovati s komunisti in so bili ena od treh temeljnih skupin v Osvobodilni fronti.

Vinko Paderšič se je takoj opredelil za osvobodilno gibanje in uspel dobiti dovoljenje, da se iz Ljubljane izseli v domači Suhadol. Odtlej je delal samo še za osvobodilno gibanje. Poleti 1941 je postal član okrožnega odbora OF, pripravljal je ustanovitev Gorjanskega bataljona, širil napredno misel med ljudmi pod Gorjanci.

Septembra 1942, ob začetku italijanske ofenzive, se je zadrževal v okolici Hmeljnika in Starega gradu. 22. septembra so Italijani prišli do Novega mesta: „Italijanov se je pomikalo kot listja in trave s Trške gore do Št. Petra, kjer so ostali čez noč”. Vinko Paderšič – Batreja je tedaj s skupino aktivistov prenočeval v Beceletovi jami v Zagradu. Italijani so po izdaji domačina jamo obkolili in jo besno napadali. Izdajalec je z obljubami, da se jim ne bo nič zgodilo, izvabil iz jame vse razen Vinka. Boril se je do zadnjega naboja, ki ga je prihranil zase. Ostale aktiviste, Paderšičeve sodelavce Vinka Kosa, Alojza Gregorčiča, Beceletovo Meri in Virantovo Fani, izdajalčevo sestro in njenega moža Franca Sajevca, so Italijani ustrelili kot talce.

O Vinku Paderšiču je zapisal Edvard Kocbek v Tovarišiji: „Po toliko ovirah in nesporazumih sem se le srečal z Novomeščani. Z njimi je prišlo tudi nekaj drugih znancev, vsega nas je bilo osem. Med Novomeščani mi ugajata dva, nizki, modri in prijetni Kos ter veliki, plečati in razboriti Paderšič, ki si je dal ime Batreja. To ime mi je neskončno všeč, diši po klasični slovenski izvirnosti . . . O svojem okrožju, govorijo kakor o velikanski fari, kjer imajo veliko stricев in tet in kjer poznajo vsak kozolec in zidanico.” V dnevniku je 4. oktobra Kocbek zapisal vest o Paderšičevi in Kosovi smrti, ki mu jo je sporočil Jože Brejc. „Oba sta padla, kakor padajo resnični junaki. Solze mi zalivajo oči, ko vam to pišem, vendar bi takšne smrti tudi jaz rad umrl. Naj na vekov veke živi njun spomin!” 20. decembra 1951 je bil Vinko Paderšič – Batreja proglašen za narodnega heroja.

Bogo Komelj, bivši upravnik novomeške Študijske knjižnice Mirana Jarca, Vinkov gimnazijski sošolec, mi je v pogovoru o njem med drugim povedal, da kljub zagnanemu aktivističnemu delu ni mogel iz kože slavista. Vedno je v nahrbtniku prenašal knjige, se ob njih bogatil in krepil in širil slovensko kulturo. Med njimi naj bi bila tudi originalna izdaja Dalmatinove Biblije. Vinko Paderšič jo je menda dobil na gradu Hmeljnik in jo v nevarnem času ob italijanski ofenzivi, torej tik pred smrtjo, varno shranil in zakopal v neki jami v okolici Hmeljnika.

SUMMARY

Danilo Breščak,

VINKO PADERŠIČ – BATREJA

Vinko Paderšič was born in Tržič near Trieste in the year 1916. Still young he moved to Gotna near Novo mesto. In Novo mesto he also attended school and graduated from the secondary school. In the year 1941 he finished his studies of Slavonic languages. He was a man of revolutionary ideas and so he joined the fight for the liberation from the fascist yoke. In September 1942 he was killed in an unequal fight with the enemies in Beceletova jama (Becele cave) and the captured partisans were shot by the Italians as hostages in Otočec.

In the year 1951 Vinko Paderšič – Batreja was proclaimed a national hero.

In the year 1965 also the Speleological Club Novo mesto was named after him.